

Южакова, О. І. Українська мова за професійним спрямуванням: опрацювання наукового тексту [Текст] = The professional ukrainian language: working out a scientific text : підручник. Ч.1 : Конспектування / Южакова Олена Іванівна ; Одес. нац. акад. харч. технологій. - Одеса : Освіта України, 2017. - 236 с. - Бібліогр.: с. 232-235. - ISBN 978-617-7366-45-3.

Підручник укладено відповідно до мети і завдань курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Особливу увагу приділено виробленню навичок усного й письмового фахового мовлення на підставі опрацювання навчально-наукових і навчально-технічних текстів. Теоретичний матеріал і систему завдань організовано у такий спосіб, щоб полегшити студентам першого-другого курсів освоїти прийоми раціонального конспектування, починаючи зі скорочування слів і словосполук та закінчуючи переструктуруванням і синтаксичною компресією текстів з базових і спеціальних дисциплін (фізики, хімії, математики, теоретичних основ холодильної техніки, екології, комп'ютерних дисциплін тощо). Для перевірки знань вміщено низку контрольних завдань і питань.

Підручник призначено для студентів перших курсів, що навчаються у технічних ЗВО, а також для тих, хто прагне опанувати навички конспектування.

The textbook is arranged according to the objective and assignments of the course “The Professional Ukrainian Language”. It puts emphasis on developing the skills of professional oral speech and writing on the basis of working out educational and scientific as well as educational and technical texts. The theoretical material and the system of exercises is organized in such a way so as to facilitate mastering the techniques of efficient notetaking for the first- and second-year students starting from shortening of words and collocations to restructuring and syntactical compression of texts on basic and special disciplines (physics, chemistry, mathematics, theoretical basic principles of refrigeration engineering, ecology, IT disciplines e t. c.). The textbook contains a series of tests and questions to check the knowledge.

The textbook is for the first-year students of technological higher educational establishments and for those who would like to master and/or improve their note-taking skills.

ПЕРЕДМОВА

Підручник «Українська мова за професійним спрямуванням: опрацювання наукового тексту (конспектування)» створено для вироблення навичок й умінь під час опрацювання науково-навчальної та науково-технічної літератури. Щоб поглибити знання студентів у жанрах (підвидах) наукового стилю мови, у підручнику використано різножанрові тексти з певних наукових джерел, як-от: навчально-наукових, навчально-технічних, науково-популярних часописів, посібників, словників, електронних засобів інформації тощо. На відміну від першого розділу «Теоретичні основи конспектування. Конспектування недрукованих і друкованих навчально-наукових і навчально-технічних текстів», у якому подано інформацію про теорію конспектування й типові помилки студентів під час скорочування слів, словосполук, а також синтаксичної компресії речень і текстів, решта розділів містить систему практичних завдань.

Так, мета другого розділу «Види наукової інформації і типи навчально-наукових та навчально-технічних текстів» - навчити оцінювати характер змісту інформації (фактографічної, логіко-теоретичної, оцінної), ознайомити з типовою структурою тематичних навчальних текстів наукового стилю, зокрема таких, як опис речовини/матеріалу, приладу/пристрою; опис поняття, явища, науки, проблеми; опис процесу розвитку, змінювання тощо, а також допомогти студентові зрозуміти будову наукового тексту через виокремлення головної, додаткової і дублювальної інформації на рівні речення, мікротексту і тексту, що, на думку автора, дасть змогу орієнтуватися у структурі навчально-наукових і навчально-технічних джерел, стисло їх викладати завдяки синтаксичним трансформаціям з вищеназваними елементами текстів. Усі розділи, крім шостого, містять контрольні завдання й запитання, що слугуватиме кращанню логічності, дисциплінованості та організованості мислення студента.

У третьому розділі «Скорочування наукового тексту під час конспектування: загальні положення» розглянено технічні прийоми скорочення слів і словосполук, наведено приклади просторового запису конспекту й подано контрольне завдання за викладеним матеріалом, що, своєю чергою, сприятиме створенню раціонального конспекту з максимальним використанням простору аркуша і доцільним скороченням слів і словосполук.

У четвертому розділі «Скорочування тематичних навчально-наукових і навчально-технічних текстів», у якому фактично унаочнено теоретичні засади розділу II (Розділ II, п. 2.2.) щодо типової структури тематичних навчальних текстів, наголошено на тому, що типовий план тематичного тексту варто сприймати як усереднений варіант, на противагу якому елементи плану конкретних науково-популярних, навчально-наукових і навчально-технічних текстів, поданих у розділі, можуть тою чи тою мірою відрізнятися від цього зразка, що пов'язано звичайно з авторським задумом,

тобто прагненням автора висвітлити певні проблеми згідно з власним розумінням доцільності розкриття виокремлених підтем (елементів) тексту, які створюють його змістову основу. На переконання упорядника підручника, опрацювання таких текстів підвищить рівень наукового мислення студента, полегшить його роботу з неадаптованим фаховим текстом, який нерідко становить «суміш» елементів окреслених навчально-наукових і навчально-технічних тематичних текстів.

Вивчивши матеріал п'ятого розділу «Види запису опрацьованої навчально-наукової інформації», студент зможе не тільки диференціювати низку таких понять, як *план, виписки, тези, цитування, резюме*, але й ознайомитися з нетрадиційними, а втім, доцільними способами оформлювання результатів наукової діяльності, оскільки надалі з'ясовані поняття «ментальні карти» Т. Бюзена та «опорний конспект» В.Ф. Шаталова, що, до речі, має ще раз переконати того, хто навчається, у доречності просторового запису конспекту. В останньому шостому розділі «Вироблення навичок усного мовлення на підставі «згортання» інформації навчально-наукового і науково-популярного текстів» запропоновано низку відповідних текстів для усного переказу. Крім того, для розвинення навичок перекладання після кожного тексту вміщено певне завдання на переклад.

На завершення варто підкреслити, що посібник призначений як для аудиторної, так і позааудиторної роботи, внаслідок чого його впорядковано таким чином, аби студенти могли не лише спостерігати, як теоретичні основи конспектування, подані на початку, можна реалізувати на практиці, але й самі ставали активними учасниками процесу здобування знань з практики конспектування на підставі власного досвіду, тобто мисленнєвий розвиток учнівця має відбутися через його активну участь у навчальній діяльності, адже, за Д. Дьюї, «Студенти вчать посеред науки» і «Студенти вчать, роблячи». Безсумнівно, найкраще навчання здійснюється на власному досвіді! Цю ідею ми намагалися втілити навіть у «демократичному» способі розташування матеріалу. Так, на нашу думку, у вивчанні репрезентованої інформації не обов'язково дотримуватися послідовності за ЗМІСТОМ, як у підручнику, оскільки розділи, які у сукупності становлять цілісну систему, відносно незалежні, що дає змогу викладачеві запропонувати виконання завдань відповідно до мети його курсу. Бажаю успіхів!

ЗМІСТ

Передмова.....7

РОЗДІЛ І

Теоретичні основи конспектування.

Конспектування недрукованих і друкованих навчально-наукових і навчально-технічних текстів

1.1. Науковий стиль мови: сфера використання, головне

призначення, головні ознаки, засоби, підстилі, типова композиція наукових текстів.....	10
1.2. «Конспект» і «конспектування»	
як головні поняття теми.....	11
1.2.1. Загальні правила конспектування.....	12
1.2.2. Види навчально-наукових і навчально- технічних текстів та засади їх опрацювання.....	13
1.2.2.1. Техніка укладання й оформлювання конспекту у процесі опрацювання аудіотексту (тексту лекції).....	13
1.2.2.2. Техніка укладання й оформлювання конспекту у процесі опрацювання друкованого тексту.....	33
Контрольні питання і завдання за темою розділу 1.....	36

РОЗДІЛ II

Види наукової інформації і типи навчально-наукових і навчально-технічних текстів

2.1. Оцінювання характеру змісту інформації.....	38
2.1.1. Фактографічна, логіко-теоретична й оцінна інформація.....	38
2.2. Типова структура тематичних навчально-наукових й навчально-технічних текстів.....	42
2.2.1. Синтаксична компресія тексту: скорочування елементів навчально-наукового і навчально-технічного тексту.....	49
2.2.1.1. Скорочування елемента наукового тексту «Предмет і його означення».....	49
2.2.1.2. Скорочування елемента наукового тексту «Предмет і його функція».....	57
2.2.1.3. Скорочування елемента наукового тексту «Предмет і його структура».....	60
2.2.1.4. Скорочування елемента наукового тексту «Предмети та їх класифікація».....	65
2.2.1.5. Скорочування елемента наукового тексту «Предмет і його застосування».....	70
2.2.1.6. Завдання для повторення та узагальнення матеріалу.....	71
2.3. Оцінювання значущості інформації щодо переказу змісту тексту: головна, додаткова і дублювальна інформація.....	74
2.3.1. Виокремлювання головної і додаткової інформації на рівні речення.....	74
2.3.2. Виокремлювання видів додаткової інформації. Скорочування головної і додаткової інформації.....	79
2.3.3. Виокремлювання дублювальної інформації.....	94
2.3.4. Контрольні завдання за темою «Виокремлювання та скорочування головної, додаткової і дублювальної інформації».....	107

2.3.4.1. Контрольна робота № 1.....	107
2.3.4.2. Контрольна робота № 2.....	111
2.3.4.3. Контрольна робота № 3.....	113

РОЗДІЛ III

Скорочування наукового тексту у процесі конспектування: загальні положення

3.1. Скорочування слів і словосполук у процесі конспектування (технічні прийоми).....	118
3.2. Використання простору аркуша у процесі конспектування (просторове записування скороченої інформації наукового джерела).....	121
3.3. Контрольне завдання за темою розділу III.....	125

РОЗДІЛ IV

Скорочування тематичних навчально-наукових і навчально- технічних текстів

4.1. Скорочування тематичного тексту «Опис матеріялу/ речовини».....	129
4.2. Скорочування тематичного тексту «Опис приладу/ пристрою».....	135
4.3. Скорочування тематичного тексту «Опис науки».....	137
4.4. Скорочування тематичного тексту «Опис експерименту».....	142
4.5. Скорочування тематичного тексту «Опис наукової діяльності ученого».....	150
4.6. Скорочування тематичного тексту «Опис поняття».....	174
4.7. Скорочування тематичного тексту «Опис явища».....	177
4.8. Скорочування тематичного тексту «Опис процесу розвитку, змінювання».....	179
4.9. Скорочування тематичного тексту «Опис проблеми».....	183
4.10. Скорочування тематичного тексту «Опис наукового дослідження».....	187
4.11. Контрольне завдання за темою розділу IV.....	193

РОЗДІЛ V

Види запису опрацьованої навчально-наукової інформації

5.1. Способи оформлювання результатів наукової діяльності: план, виписки, тези, цитування, резюме.....	202
5.2. Нетрадиційні способи ведення конспектів.....	204
5.3. Контрольне завдання за темою розділу V.....	207

РОЗДІЛ VI

Вироблення навичок усного мовлення на підставі «згортання»

інформації навчально-наукового та науково-популярного текстів

6.1. Тексти для усного і письмового переказу і перекладу.....213

Список використаних джерел.....232